

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-22>

УДК 346.14

Яременко Владислав Олександрович,*аспірант кафедри економічної політики та менеджменту
навчально-наукового інституту “Інститут державного управління”**Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,**майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна**e-mail: yaremenkoslava@gmail.com <https://orcid.org/0009-0003-3031-0405>*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз трансформації земельної політики України в умовах правового режиму воєнного стану, зумовленого повномасштабною агресією РФ. Розкрито ключові виклики, що постали перед державою внаслідок незавершеності земельної реформи, недосконалості механізмів управління земельними ресурсами та фрагментарності нормативно-правового забезпечення. Акцентовано увагу на необхідності формування нових підходів до реалізації земельної політики, що враховують умови воєнного стану, потреби децентралізації та євроінтеграційного курсу України.

Проаналізовано останні дослідження і публікації вітчизняних дослідників. Висвітлено європейський досвід організації земельних відносин, зокрема функціонування національних земельних банків, цифрових кадастрів і систем стимулювання ефективного землекористування. Запропоновано напрями адаптації найкращих міжнародних практик до українських реалій. Визначено стратегічні пріоритети державної політики у сфері землекористування, що спрямовані на досягнення сталого соціально-економічного розвитку, підвищення рівня життя населення та забезпечення реалізації конституційних прав громадян на землю.

Акцентована увага на особливості земельної політики як невід'ємної складової національної безпеки та економічного розвитку держави. В умовах повномасштабної війни Україна зіткнулася з новими викликами, що потребують оперативного реагування та адаптації чинного законодавства до умов воєнного часу. Забезпечення ефективного управління земельними ресурсами є одним із ключових завдань держави на шляху до відновлення територій, підтримки аграрного сектору та захисту прав власників і користувачів землі. Розкрито систему заходів державного управління, спрямованих на регулювання земельних відносин, забезпечення раціонального використання та охорони земель, розвиток інституту власності та реалізацію соціально-економічної функції землі. У мирний час земельна політика формувалася в межах ринкових трансформацій, проте війна внесла корективи, які потребують нових підходів.

Ключові слова: *земельна політика, воєнний стан, управління земельними ресурсами, державне управління, європейська інтеграція, стратегія розвитку.*

Як цитувати: Яременко В. О. Особливості формування і реалізації земельної політики в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. *Державне будівництво*. 2025. № 1 (37). С. 316–324. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-22>

In cites: Yaremenko, V.O. (2025). Features of the formation and implementation of land policy under the legal regime of martial law in Ukraine. *State Formation*, no. 1 (37), 316–324. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-22> [in Ukrainian].

© Яременко В. О., 2025

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Постановка проблеми. Земельна політика є невід'ємною складовою національної безпеки та економічного розвитку держави. В умовах повномасштабної війни Україна зіткнулася з новими викликами, що потребують оперативного реагування та адаптації чинного законодавства до умов воєнного часу. Забезпечення ефективного управління земельними ресурсами є одним із ключових завдань держави на шляху до відновлення територій, підтримки аграрного сектору та захисту прав власників і користувачів землі.

Проблеми земельних відносин обумовлені, перш за все, незавершеним станом земельних реформ. Минуло 34 роки проведення в державі земельної реформи, яка мала своїм головним наслідком соціалізацію землі, її перерозподіл між населенням. За цей час зросло значення землі як ресурсу для територіального розвитку продуктивних сил і фундаментального компонента навколишнього природного середовища, що спричинило численні економічні та екологічні кризи в землекористуванні. Ці кризи суттєво ускладнюються відносинами власності землі, які залишаються неврегульованими. Сьогодні існує нагальна потреба в корекції земельної реформи та пошуку нових підходів до реформування земельних відносин в контексті вітчизняних та світових тенденцій.

Ефективне державне управління земельними ресурсами територіальних громад є одним з ключових чинників соціально-економічного та екологічного відновлення України. Внаслідок повномасштабної російсько-української війни комплексне впровадження ключових реформ дещо відтерміновано. Сьогодні земельну реформу можна вважати такою, що перебуває на стадії становлення і частково відповідає європейським критеріям та вимогам щодо належного управління земельними ресурсами.

Складна ситуація у сфері земельних відносин в Україні зумовлена, насамперед, відсутністю ефективного механізму управління земельними ресурсами. Тому існує нагальна потреба у розробці ефективних механізмів державного регулювання питань використання та охорони земель, запобігання зловживанням та уникнення соціальної напруги у цій сфері.

Актуальними залишаються питання, пов'язані з визначенням змісту стратегічних пріоритетних завдань, які має вирішувати держава у сфері земельних відносин для досягнення соціально-економічного зростання, підвищення якості життя населення, забезпечення конституційних прав громадян і суспільства у сфері земельних відносин, подолання корупції. Для цього необхідно переглянути сучасний стан нормативно-правового забезпечення державного регулювання земельних відносин та існуючу конфігурацію органів влади у цій сфері [13].

Актуальність цього дослідження також об'єктивується процесами європейської інтеграції та децентралізації, що вимагають формування відкритого та прозорого ринку землі в Україні.

Проблема державного управління земельними ресурсами в незалежній Україні, теоретичні та методичні аспекти управління земельними ресурсами

активно досліджували різні науковці. І. Бистряков і А. Третяк обґрунтували ключові принципи й розробили окремі методи управління земельними ресурсами [11]. Л. Новаковський зосередився на економічних аспектах їхнього використання [8], а М. Малік досліджує проблеми управління земельними ресурсами аграрного сектору [6]. Горлачук В., В'юн В., Сохнич А. детально розглядають проблеми управління земельними ресурсами в Україні [1].

Проте досвід щодо формування сучасних елементів системи управління земельними ресурсами в Європі не набув достатнього висвітлення. Р. Курильців вивчає інтегроване управління землекористуванням [5]. Водночас досвід європейських країн у формуванні сучасних елементів системи управління земельними ресурсами залишається недостатньо висвітленим. Ю. Дехтяренко приділив велику увагу розкриттю особливостей формування і реалізації земельної політики в умовах правового режиму воєнного стану в Україні [2].

Серед сучасних дослідників державного управління земельними ресурсами можна виокремити лауреатку Нобелівської премії з економіки Elinor Ostrom, відому своїми дослідженнями в галузі управління суспільними ресурсами, включно із землею, розкрила поліцентричне управління складними економічними системами [15].

А також Robert Yaro – експерт в галузі планування земель та сталого розвитку, який відомий своїми роботами з планування земель та містобудування. Марк Перселл – дослідник, який вивчає взаємодію між державним управлінням та місцевими громадами, включаючи проблеми землекористування. Пітер Холл – відомий планувальник і автор, який зробив вагомий внесок у розуміння міського розвитку та управління простором. Michael Cherlet – керуючий міжнародними проектами, пов'язаними з моніторингом природних ресурсів, моделюванням навколишнього середовища та управлінням обігом земель.

Ці автори представляють різноманіття підходів і концепцій, які можуть бути корисними для дослідження питань державного управління земельними ресурсами [14].

Метою статті є висвітлення особливостей формування і реалізації земельної політики в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

У статті використано міждисциплінарний підхід до аналізу земельної політики в умовах воєнного стану, що дозволяє розглядати цю проблему з позицій державного управління, права, економіки та публічної політики. Були застосовані наступні методи:

Для виявлення взаємозв'язків між елементами земельної політики, правовим середовищем, інституційною структурою управління та зовнішніми факторами, зокрема війною, застосовано метод системного аналізу.

Порівняльно-правовий метод використаний для аналізу європейського досвіду управління земельними ресурсами. Зіставлення українських підходів із моделями функціонування земельних банків, кадастрових систем і

стимулювання раціонального землекористування в країнах ЄС дало змогу сформулювати пропозиції щодо адаптації кращих практик.

Інституційний аналіз застосовано для дослідження спроможності державних та місцевих інституцій забезпечувати реалізацію земельної політики в кризових умовах, враховуючи виклики децентралізації та обмеження воєнного часу.

Метод контент-аналізу нормативно-правової бази застосований для виявлення прогалин і фрагментарності у чинному земельному законодавстві, що ускладнює ефективну реалізацію політики.

Прогностичне моделювання. Запропоновано стратегічні напрями вдосконалення земельної політики на перспективу, зокрема в аспектах цифровізації, законодавчої гармонізації та фінансових інструментів.

Цей комплекс методів забезпечив цілісне бачення трансформацій земельної політики в умовах воєнного стану та сформував основу для формулювання рекомендацій щодо її вдосконалення з урахуванням сучасних викликів і міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Державне управління землею розглядається і теоретиками, і практиками як ключовий елемент забезпечення сталого розвитку будь-якої країни. Вітчизняні та іноземні науковці та експерти в цій галузі пропонують широкий спектр ідей та практик, що можуть бути адаптовані до національних умов з метою підвищення ефективності управління земельними ресурсами [12]. На основі їхніх досліджень можна виокремити кілька основних напрямів:

1. Підвищення прозорості у сфері управління землею. Серед першочергових завдань – створення відкритих та доступних баз даних, які дозволяють громадянам отримувати повну інформацію щодо земельних ділянок, їхнього правового статусу, цільового призначення та способів використання. Такий підхід не лише сприяє підвищенню рівня довіри до державних інституцій, а й забезпечує більш раціональне та відповідальне використання земель.

2. Залучення місцевих громад і органів місцевого самоврядування до процесу прийняття рішень. Багато досліджень акцентують увагу на важливості участі громадськості у формуванні політики управління земельними ресурсами [7]. Така участь дозволяє враховувати інтереси місцевого населення, зменшувати ризики конфліктів і сприяти формуванню збалансованого просторового розвитку, що враховує потреби усіх соціальних груп.

3. Використання сучасних технологій у сфері управління землею. Значна увага приділяється впровадженню геоінформаційних систем (ГІС), які дають змогу здійснювати детальний аналіз використання земельних ресурсів, ефективно планувати розвиток інфраструктури та знижувати екологічні ризики [4].

4. Забезпечення сталого використання земельних ресурсів. Один із ключових принципів сучасного державного управління землею – розробка й

реалізація довгострокових стратегій, які базуються на екологічних, економічних і соціальних чинниках. Такий підхід спрямований на запобігання виснаженню природних ресурсів і забезпечення їх збереження для майбутніх поколінь.

Європейські країни мають напрацьовані механізми управління земельними ресурсами, зокрема через національні земельні банки, цифрові кадастрові системи, податкове стимулювання раціонального використання земель. Україна має можливість використати ці практики для вдосконалення власної системи, зокрема у напрямках: децентралізації управління земельними ресурсами; цифровізації земельних відносин; підвищення прозорості угод із землею.

Питання земельних відносин в період воєнного стану було визначено у багатьох стратегічних документах держави [3; 9; 10].

Проблемами реалізації земельної політики в умовах воєнного стану є фрагментарність законодавчого регулювання земельних відносин; слабка координація між органами державної влади та місцевого самоврядування; загроза захоплення або знищення земель у зоні бойових дій; обмеження прав громадян у доступі до державного земельного кадастру.

Ці обставини ускладнюють реалізацію прав власності, здійснення контролю за використанням земель та впровадження довгострокових стратегічних підходів до управління.

П'ятий етап земельної реформи, який почався у лютому 2018 р. та триває дотепер передбачав процес передачі державних земельних ділянок сільськогосподарського призначення відповідним організаціям комунальної власності територіальних громад. Введення юридичного режиму воєнного закону через військову агресію проти України змінило порядок проведення земельної реформи.

Зробивши аналіз усього періоду реформи, як певні системні прорахунки, так і недостатню підтримку ресурсів, враховуючи сучасні посилені виклики та загрози, дійшли висновку, що більшість цілей земельної реформи ще не були досягнуті, і введення ринкових земельних відносин не забезпечило формування стійкого використання земель.

Поточний етап завершення земельної реформи включає в себе:

- Проведення реальної децентралізації у сфері земельних відносин і повернення громадам повноважень щодо повноцінного управління землями в межах їхніх територій.
- Дерегуляцію процесів управління земельними ресурсами та їх оцінювання.
- Комплексне просторове планування територій сільських громад.
- Забезпечення публічності та відкритості кадастрових систем шляхом розбудови національної інфраструктури геопросторових даних.
- Удосконалення механізмів проведення електронних земельних аукціонів.
- Протидію корупції та запобігання незаконному захопленню земель.

Таким чином, сьогодні існує необхідність термінової корекції земельної реформи, пошуку нових підходів до реформування земельних відносин у контексті вітчизняних та світових трендів. Визначення змісту стратегічних першочергових завдань, які має вирішити держава у сфері земельних відносин для досягнення соціально-економічного зростання, підвищення якості життя населення, забезпечення конституційних прав громадян та суспільства щодо їх реалізації у сфері земельних відносин, подолання корупції. Виявлено, що існує потреба перегляду сучасного стану нормативно-правового забезпечення регулювання земельних відносин. Внаслідок повномасштабного вторгнення країни-агресора в Україну значно ускладнилися екологічні проблеми. Обмежені можливості державного управління значної частини областей, доступу до об'єктів природоохоронного управління та територій, втрата та руйнування інфраструктури, втрата кадрів контролю за станом земельних ресурсів та обмежена можливість працювати, призупинення заходів контролю на період воєнного стану негативно вплинули на можливість повноцінно реалізувати державне управління у галузі земельних відносин. Концептуальні підходи до вдосконалення механізмів регулювання обігу земельних ділянок, механізмів регулювання обігу земель територіальних громад України передбачають забезпечення контролю за раціональним використанням земель; чітке врегулювання розподілу функцій і повноважень між відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо земельних відносин у територіальних громадах; розроблення механізмів реалізації організаційно-правових норм земельного обігу та їх закріплення в обігу земель та їх закріплення в земельному законодавстві.

Водночас, публічне управління земельними ресурсами територіальних громад наразі передбачає проведення не лише організаційно-правових заходів з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а й фінансово-економічних, кадрових, інформаційних, науково-технічних та інших заходів, спрямованих на розвиток, удосконалення або докорінну зміну земельних відносин у пріоритетному напрямі раціонального використання та охорону земель, забезпечення продовольчої безпеки, екологічно безпечних умов для екологічно безпечних умов для господарської діяльності та проживання населення, створення необхідної інфраструктури.

Система державного управління земельними ресурсами повинна бути прийнятною за коштами й відкритою для кожного, задовольняючи потреби всіх її користувачів, а також повинна бути стійкою, тобто постійно оновлюватись та модернізуватись.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших досліджень. Земля є важливим ресурсом, що має бути задіяний у процес виробництва. «Працюючий» ресурс перетворюється на фактор виробництва, що дає змогу в процесі виробництва створити продукт, який сприятиме задоволенню потреб людини. Перетворення «землі-ресурсу» на «землю – фактор виробництва», задіяння повністю «землі-капіталу» потребують формування відповідного інституційного середовища.

Важливу роль щодо управління земельними ресурсами має відігравати держава, яка створює інституційні рамки, формує механізми, інструменти, засоби державного регулювання, що забезпечують прозорість та сталість земельної політики.

Щодо фінансово-кредитних інструментів управління, то досвід країн ЄС доводить, що найбільш результативними є земельні банки, земельна іпотека, пільги з кредитування, земельний та екологічний податки, штрафи, оренда, нормативна оцінка землі тощо.

Вивчення зарубіжного досвіду доводить, що для побудови в Україні ефективної системи управління земельними ресурсами необхідно посилити систему гарантій права власності та його захист; удосконалити систему оподаткування землі й нерухомості; забезпечити гарантії кредиту; розвивати земельні ринки та здійснювати їх моніторинг; захищати земельні ресурси й підтримувати моніторинг навколишнього середовища; сприяти землеустрою державних земель; зменшувати кількість земельних спорів; сприяти земельній реформі в сільській місцевості; покращувати міське планування й розвиток інфраструктури, а також забезпечувати статистичні дані, що допомагають здійснювати управління на вищому рівні. Серед фінансово-кредитних інструментів управління важливе місце мають посідати земельні банки, земельна іпотека, пільги з кредитування, земельний та екологічний податки, штрафи, оренда, нормативна оцінка землі.

Задля створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти й реалізовувати цілісну державну політику у сфері управління земельними ресурсами, необхідно вдосконалити механізм реєстрації власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горлачук В. В., В'юн В. Г., Сохнич А. Я. Управління земельними ресурсами. Миколаїв : МФ НаУКМА, 2002. 316 с.
2. Дехтяренко Ю. Регулювання земельних відносин в Україні: воєнний стан та післявоєнний період. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління*. 2023. 18(2). С. 31–37. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-5/14>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 12 травня 2022 р. № 2247-IX.
4. Земельні ресурси: світовий огляд Перше видання. Складання карти динаміки продуктивності землі: визначення найважливіших напрямків всесвітніх перетворень щодо земельних ресурсів. URL: https://www.unccd.int/sites/default/files/documents/2017-09/GLO_
5. Курильців Р. Концепція multifunkціонального землекористування як стратегічний напрям розвитку системи інтегрованого управління. *Землевпорядний вісник*. 2015. № 8. С. 32-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zv_2015_
6. Малік М. Й. Управління земельними ресурсами аграрного сектору України: стан та пріоритетні напрями вдосконалення. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 3. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/1037/1/3.pdf>

7. Марчак Д. У воєнний час земельний ринок залишається активним. *Земельний вісник України*. 2022. № 4-5. С. 6–9.
8. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи / за наук. ред. Л. Я. Новаковського. Київ : Аграрна наука, 2015. 48 с.
9. Деякі питання регулювання земельних відносин : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 р. № 563.
10. Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 року №564.
11. Третяк А. М. Концептуальні засади землеустрою – 2030. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2013. № 1-2. С. 4–12.
12. Управління земельними ресурсами в Європі. Тенденції розвитку та основні принципи. URL: www.unesco.org/fileadmin/DAM/env/documents/2005/wpla/ECE-HBP-140-r.pdf (дата звернення: 19.03.2020).
13. Фрицький О., Авер'янов В. Адміністративне право України : академічний курс. У 2 т. Київ. 2004. Т. 1. 584 с.
14. Erle C. Ellis Why Is Human Niche Construction Transforming Planet Earth? URL: <http://www.jstor.org/stable/26241405>
15. Ostrom E. A general framework for analyzing sustainability of social-ecological systems. *Science*. 325(5939), P. 419–422.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2025 р.

Стаття рекомендована до друку 30.04.2025 р.

Yaremenko V. O.,

*Postgraduate Student at the Department of Economic Policy and Management,
Education and Research Institute of Public Administration
of V. N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: yaremenkoslava@gmail.com <https://orcid.org/0009-0003-3031-0405>*

FEATURES OF THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF LAND POLICY UNDER THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

Annotation. The article provides a comprehensive analysis of the transformation of Ukraine's land policy under the legal regime of martial law caused by the full-scale aggression of the Russian Federation. It reveals the key challenges faced by the state due to the incompleteness of land reform, imperfections in land resource management mechanisms, and the fragmented regulatory and legal framework. Emphasis is placed on the need to develop new approaches to the implementation of land policy that take into account the conditions of martial law, the needs of decentralization, and Ukraine's course toward European integration.

The article analyzes recent studies and publications by domestic researchers. It highlights European experience in organizing land relations, particularly the functioning of national land banks, digital cadasters, and systems that encourage efficient land use. The paper proposes directions for adapting the best international practices to Ukrainian realities. Strategic priorities of state policy in the field of land use are defined, aimed at achieving sustainable socio-economic development, improving the population's living standards, and ensuring the realization of citizens' constitutional rights to land.

Special attention is given to the specifics of land policy as an integral component of national security and the economic development of the state. During the full-scale war, Ukraine has encountered new challenges requiring rapid response and adaptation of current legislation to

wartime conditions. Ensuring effective management of land resources is one of the key tasks of the state on the path to territorial recovery, support of the agricultural sector, and protection of landowners' and land users' rights. The article outlines a system of government measures aimed at regulating land relations, ensuring the rational use and protection of land, developing the institution of ownership, and implementing the socio-economic function of land. In peacetime, land policy was formed within the framework of market transformations; however, the war has introduced adjustments that require new approaches.

Keywords: *land policy, martial law, land resource management, public administration, European integration, development strategy.*

REFERENCES

1. Horlachuk, V.V., Viun, V.H., Sokhnych, A.Ia. (2002). Upravlinnia zemelnymy resursamy. Mykolaiv: MF NaUKMA. 316 s. [in Ukrainian].
2. Dekhtiarenko, Yu. (2023). Rehuliuвання земельних відносин в Україні: воєнний стан та післявоєнний період. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Derzhavne upravlinnia*, 18(2), 31–37. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-5/14> [in Ukrainian].
3. Pro vnesennia zmin do deiakych zakonodavchych aktiv Ukrainy shchodo osoblyvosti rehuliuвання земельних відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 12 травня 2022 р. №2247-IX. [in Ukrainian].
4. Zemelni resursy: cvitovyi ohliad Pershe vydannia. Skladannia karty dynamiky produktyvnosti zemli: vyznachennia naivazhlyvishchikh napriamkiv vsvitnikh peretvoren shchodo zemelnikh resursiv. URL: https://www.unccd.int/sites/default/files/documents/2017-09/GLO_ [in Ukrainian].
5. Kuryltsiv, R. (2015). Kontseptsiiia multyfunksionalnoho zemlekorystuvannia yak stratehichnyi napriam rozvytku systemy intehrovanoho upravlinnia. *Zemlevporiadnyi visnyk*, no. 8, 32–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zv_2015_ [in Ukrainian].
6. Malik, M.I. (2017). Upravlinnia zemelnymy resursamy aharnoho sektoru Ukrainy: stan ta priorityetni napriamy vdoskonalennia. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, no. 3. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/1037/1/3.pdf> [in Ukrainian].
7. Marchak, D. (2022). The land market remains active during wartime. *Land Gazette of Ukraine*, no. 4–5, 6–9. [in Ukrainian].
8. Natsionalna dopovid shchodo zavershennia zemelnoi reformy / za nauk. red. L.Ia. Novakovskoho. Kyiv: Aharna nauka, 2015. 48 s. [in Ukrainian].
9. Deiaki pytannia rehuliuвання земельних відносин: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy від 10 травня 2022 р. № 563. [in Ukrainian].
10. Deiaki pytannia vedennia ta funktsionuvannia Derzhavnoho zemelnoho kadastru v umovakh voєnnogo stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy від 7 травня 2022 року № 564. [in Ukrainian].
11. Tretiak, A.M. (2013). Kontseptualni zasady zemleustroiu – 2030. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, no. 1-2, 4–12. [in Ukrainian].
12. Upravlinnia zemelnymy resursamy v Yevropi. Tendentsii rozvytku ta osnovni pryntsypy. URL: www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2005/wpla/ECE-HBP-140-r.pdf [in Ukrainian].
13. Frytskyi, O., Averianov, V. (2004). Administratyvne pravo Ukrainy: Akademichnyi kurs. U 2 t. Kyiv. T. 1. 584 s. [in Ukrainian].
14. Erle, C. Ellis Why Is Human Niche Construction Transforming Planet Earth? URL: <http://www.jstor.org/stable/26241405>
15. Ostrom, E. A general framework for analyzing sustainability of social-ecological systems. *Science* 325(5939), 419–422.

The article was received by the editors 20.03.2025.

The article is recommended for printing 30.04.2025.